

Transparentnost Srbija
Transparency Serbia

Transparentnost Srbija

pregled aktivnosti za period

14. - 20. maj 2016. godine

Bilten broj 21/2016

Sadržaj:

Aktivnosti	2
Pod lupom.....	3
Izvršenje rešenja	3
Odgovor koji to nije.....	4
Izgubljeno poverenje.....	8
Konferencije	10
Monitoring kampanje za izbore	10
Mediji	15
Korupcija rasprostranjena, procesuiranje slabo, nema sistemskih rešenja	15
Šta je Al Ravafed doneo Srbiji	16

Aktivnosti

U ovoj sedmici predstavili smo nalaze našeg monitoringa izborne kampanje. Moderator konferencije, održane 18. maja u prostorijama TS, bio je predsednik naše organizacije prof Vladimir Goati, a rezultate su predstavili programski direktor Nemanja Nenadić i saradnik TS Zlatko Minić. Detaljnije u Biltenu.

Nemanja Nenadić učestvovao je 19. maja na konferenciji o dobroj upravi koju je organizovao Centar za istraživanje, transparentnost i odgovornost (CRTA). Nenadić je na skupu ukazao da ne znači da je svaka loša uprava nužno korumpirana, već je moguće da je nesposobna na raznim nivoima. Zlatko Minić je 20. maja učestvovao na radionici TAIES o slobodi izražavanja i medijskom pluralizmu. Na radionici su predstavljeni propisi i praksa članica EU, kao moguća rešenja za unapređenje stanja u Srbiji.

Koalicija prEUgovor, čija je članica TS, u petak 20. maja je predstavila najnoviji nezavisni izveštaj o napretku Srbije u sprovođenju politika u oblastima pravosuđa i osnovnih ljudskih prava (Poglavlje 23) i pravde, slobode i bezbednosti (Poglavlje 24). Nemanja Nenadić je govorio o transparentnosti finansiranja izborne kampanje, a na konferenciji je, pored ključnih preporuka za napredak u poglavljima 23 i 24 pregovora o članstvu u Evropskoj uniji, analizirano i šta "slučaj Savamala" govori o stanju vladavine prava, pitanje rodne ravnopravnosti u okviru Poglavlja 23 i predstavljene su istraživačke priče koje su nastale u okviru projekta koalicije prEUgovor.

U protekloj nedelji, naše Antikorupcijsko savetovalište ([ALAC](#)) primilo je 24 poziva na telefon 0800 081 081 i 19 mejlova (ts@transparentnost.org.rs) a do podataka o još 15 slučajeva smo došli na druge načine (poštom, lični kontakt, Fejsbuk, pres kliping).

ALAC savetovalište radi na nekoliko zanimljivih slučajeva koji su vezani za legalizaciju objekata. Dajemo primere potencijalnih nepravilnosti rada lokalnih sekretarijata i službi u dve potpuno suprotne situacije: slučaj g. Zorana Petrovića iz Beograda, gde u postupku u kojem smo, za sada, utvrdili da su podneti svi neophodni dokumenti, gradski Sekretarijat već 6 godina ne rešava po pitanju zahteva za legalizaciju objekta. Sa druge strane, slučaj g. Vladimira Filipovića iz Kragujevca, gde lokalni investitor, uz odobrenje lokalnih organa, izuzetno brzo i bez svih potrebnih dozvola uspeva da uknjiži objekat (podrum zgrade čija je svrha određena kao sklonište za slučaj opasnosti) kao mesto za stanovanje. Žalbeni postupak još uvek nije okončan, te se čeka odluka Upravnog suda u sporu koji je započet početkom 2014. godine.

Na internet sajtu u protekloj sedmici objavili smo 10 tekstova, a na [Facebook stranici](#) 12 tekstova, komentara, linkova. Na Tviteru, gde imamo više od 5.400 pratilaca, najviše pažnje izazvali su tweetovi u vezi sa izveštajem o praćenju izborne kampanje.

Prenosimo izbor tekstova koje smo objavili u prethodnoj sedmici:

Pod lupom¹

Izvršenje rešenja

19. maj 2016.

Poverenik za informacije od javnog značaja i zaštitu podataka o ličnosti u godišnjem izveštaju ukazao je na problem sa izvršenjem rešenja u slučajevima kada to treba da obezbedi Vlada Srbije. U 2015. godini Poverenik je, na inicijativu tražioca izvršenja, u 24 slučaja bio prinuđen da zatraži od Vlade da obezbedi izvršenje njegovih rešenja, primenom svojih mera, uključujući meru neposredne prinude, kako to Zakon nalaže. Ni u jednom slučaju od Vlade nije dobio povratnu informaciju da je obezbeđeno izvršenje rešenja, niti su te informacije sadržane u godišnjem Izveštaju Vlade o sprovođenju Zakona o pristupu informacijama za 2015. godinu.

Među neizvršenim rešenjima je i slučaj ugovora o upravljanju Železom Smederevo, jedan od najdrastičnijih primera uskraćivanja informacija javnosti (Ministarstvo privrede čak ni Povereniku tokom postupka po žalbi Transparentnosti Srbija nije omogućilo uvid u dokument).

Vlada Srbije sada će se naći pred novim testom transparentnosti i odnosa prema nezavisnim telima. Poverenik je, naime, uputio Vladi zahtev da omogući uvid u ugovore Agencije za osiguranje i finansiranje izvoza o kreditima datim kompaniji Pink International.

Naime, Poverenik traži da Vlada, u skladu sa obavezama iz Zakona o slobodnom pristupu

¹<http://goo.gl/PjRIEj>

informacijama od javnog značaja obezbedi izvršenje rešenja koje je Poverenik doneo u postupku po žalbi podnetoj protiv Agencije za osiguranje i finansiranje izvoza i kojim je naložio davanje traženih informacija od javnog značaja.

Rešenje se odnosi na kopije ugovora i aneksa koje je Agencija zaključila sa privrednim društvom „Pink international company“ u periodu 01.01.2013 – 03.12.2015, odnosno dokumenata iz kojih se može saznati da li je i kada „Pink international company“ ispunio obaveze po osnovu navedenih ugovora, kao i odluka na osnovu kojih je Agencija zaključila navedene ugovore, kao i dokumenata iz kojih se može saznati sa kojim sve pravnim licima, kada, u koju svrhu (osiguranje izvoza, kratkoročno kreditiranje, faktoring ili izdavanje garancija), u kom iznosu i pod kojim uslovima (rok otplate, kamata i sl.) je Agencija zaključila ugovore u istom periodu.

Rešenje je kao i u svim sličnim slučajevima, zasnovano na stavu da su u načelu sva raspolaganja javnim sredstvima apsolutno legitiman predmet interesovanja javnosti. U skladu je sa obavezama organa vlasti koje

raspoložu tim sredstvima da te informacije čine dostupnim na proaktivnoj osnovi ili na zahtev građana i medija u svim situacijama, a utoliko pre kada su javno iznete rezerve u pogledu zakonitosti poslovanja, kao što je to u konkretnom slučaju učinjeno i od strane Saveta za borbu protiv korupcije Vlade RS.

Prethodno, pre obraćanja Vladi, Poverenik je na zahtev tražioca informacija, novinara NUNS-a Centra za istraživačko novinarstvo, u postupku administrativnog izvršenja izrekao novčane kazne u ukupnom iznosu od 200.000 dinara.

Budući da i nakon plaćanja kazni Agencija za osiguranje i finansiranje izvoza RS nije postupila po nalogu koji je po zakonu obavezujući i konačan, Poverenik je zatražio od Vlade da ona shodno svojoj zakonskoj obavezi obezbedi izvršenje rešenja merama neposredne prinude

Odgovor koji to nije

17. maj 2016.

Savet za borbu protiv korupcije predstavio je izveštaj o stanju u pravosuđu, u kome je izneo ozbiljne zamerke, primere pritisaka i loših poteza i preporuke za dalje delovanje. Često smo kritikovali Vladu što ne reaguje na izveštaje Saveta, a preporuka da razmatra izveštaje i preporuke i da preduzima mere radi rešavanja problema na koje ti izveštaji ukazuju našla se među 15 prioriteta koje smo predložili budućoj Vladi Srbije i parlamentu. Ovog puta, istog dana kada je Savet predstavio izveštaj, stigla je reakcija Ministarstva pravde. Iz reakcije se ne može raspoznati da li su Ministarstvo i Vlada izveštaj razmatrali, a još manje da li će preduzeti mere da reše probleme, ali možemo konstatovati da je bar bilo reakcije. Istini za volju, sa dva meseca zakašnjenja, s obzirom na to da ga je Savet objavio u martu, ali je javnu

promociju organizovao tek sada, po okončanju izbora.

U reakciji "povodom Izveštaja Saveta za borbu protiv korupcije " Ministarstvo se nije bavilo problemima na koje je Savet ukazao, već je konstatovalo da je ono "uložilo velike napore da se stanje u srpskom pravosuđu popravi, čemu je doprinelo usvajanje više zakona i pravnih mehanizama".

Potom je pobrojano 10 rezultata rada Ministarstva. Koliko je, najblaže rečeno, neobično odgovarati rezultatima u zakonodavnoj oblasti, pojedinačnim dostignućima ili renoviranim kvadratima na primedbe koje se tiču nekih od temeljnih problema u pravosuđu (nezavisnost sudstva, politički pritisci, položaj tužilaštva, onemogućavanje ostvarenja pravde), najbolje se može demonstrirati kada se 10 primedbi Saveta postavi uporedo sa 10 rezultata iz saopštenja Ministarstva:

1. Savet konstatuje da reforma nije dala rezultate (i dalje ogroman broj nerešenih predmeta), da broj sudova i tužilaštava ne omogućava ravnomernu dostupnost pravosudnih institucija i kao što mreža

pravosudnih institucija nije utvrđena na osnovu objektivnih merila isto tako ni broj nosilaca pravosudnih funkcija nije utvrđen na osnovu objektivnih merila.

Ministarstvo saopštava: Uređeno je 44.000 metara kvadratnih prostora u 27 objekata pravosudnih organa širom Srbije, što nije zabeleženo u prethodnih nekoliko decenija. Renoviranjem, adaptacijom i izgradnjom obezbeđeni su znatno bolji uslovi rada pravosuđa, što doprinosi efikasnosti vođenja sudskih postupaka..

2. Savet: Stanje u pravosuđu veoma je loše i to ne samo zbog suđenja u nerazumnom roku nego i zbog enormnog broja zakona koji se veoma često menjaju, koji ne prate život, a koje sudije moraju da primenjuju.

Ministarstvo: Usvojen je Zakon o zaštiti uzbunjivača i počela je njegova primena.

3. Savet: Tužioci su uvođenjem tužilačke istrage dobili deo ranije sudske nadležnosti (istraga), i to sa širom autonomijom postupanja nego što je to postojalo u ranijem sudskom istražnom postupku. Ali uz sudijsku nadležnost im nije data nezavisnost, koja je preduslov omogućavanja kvalitetnog i zakonitog rada. Činjenica je da je u ovom momentu prema načinu izbora i unutrašnjoj organizaciji tužilaštvo zavisno od izvršene vlasti i da samo deklarativna samostalnost tužilaca ne obezbeđuje dovoljne garancije ni tužiocima, ni okrivljenima.

Ministarstvo: Usvojena je Strategija istraga finansijskog kriminala.

4. Savet: Primeri zakonskih odredbi koje uskraćuju ostvarenje pravde

Zakon o prekršajima uskraćuje prava prekršajno kažnjenih lica tako što se svim prekršajno kažnjenim onemogućava ostvarenje drugih prava, i to izdavanje dozvola i uverenja, registracija vozila, registracija firme itd., ako nisu platili novčanu kaznu ili troškove prekršajnog postupka, što u smislu člana 336 navedenog zakona predstavlja dodatnu sankciju za sve one koji ne plate novčanu kaznu i troškove postupka.

Izmenom Zakona o krivičnom postupku oštećenima je onemogućen pristup sudu u slučajevima kada tužilaštvo odbije da postupa po krivičnoj prijavi, odnosno nije omogućeno oštećenim da preuzmu postupak gonjenja ako to tužilaštvo odbije.

U članu 228 Krivičnog zakonika faktički je predviđen dužnički zatvor. Sporan je stav 1 koji kaže da svako ko koristi debitnu platnu karticu za koju nema pokriće ili koristi kreditnu karticu za koju ne obezbeđuje pokriće u ugovorenom roku, i ako na taj način pribavi korist preko 10.000 dinara, može biti kažnjen kaznom zatvora do tri godine. Suštinski problem je što se nigde ne spominje namera da se zloupotrebi kartica ili ček. Ovakva formulacija je u suprotnosti sa članom 1 Protokola 4 Evropske konvencije o ljudskim pravima.

Ministarstvo: Usvojen je i počeo da se primenjuje novi Zakon o izvršenju i obezbeđenju.

5. Savet: Pravosuđe još uvek nema svoj budžet potpuno odvojen od budžeta izvršne vlasti pa se ne može govoriti o nezavisnosti, samostalnosti i ravnopravnosti sudske vlasti u odnosu na izvršnu i zakonodavnu, odnosno o samostalnosti tužilaštva. Da bi se omogućilo nezavisno pravosuđe ono mora da ima odvojeni budžet za rad sudova kao i odvojeni budžet za rad

tužilaštva. Ne samo odvojene alokacije sredstava već potpuna autonomija u raspolaganju sredstvima mora biti preneti kako na VSS za budžet namenjen sudskoj vlasti tako i na DVT za budžet namenjen radu tužilaštva.

Ministarstvo: Povećana je naplata sudskih taksi za 30 odsto u prva tri meseca 2016. godine u odnosu na isti period prošle godine.

6. Savet: Pokušaj efikasnijeg suđenja je učinjen i donošenjem Zakona o zaštiti prava na suđenje u razumnom roku, za šta Savet smatra da je to dobro. Međutim Savet smatra da su neke odredbe ovog zakona ugrozile nezavisnost sudija, kao i pravo sudija na pristup pravu i pravdi kada se raspravlja o njihovom radu, odnosno da je načelu efikasnosti i zaštiti prava na suđenje u razumnom roku data prednost u odnosu na nezavisnost sudija i samostalnost tužilaca.

Ovim Zakonom predsednici sudova dobili su neograničena prava odlučivanja u postupku u kome ne učestvuju sudeći sudija.

Zakonom nisu jasno određena merila na osnovu kojih se vrši procena da li je došlo do kršenja prava na pravično suđenje. Ovo znači da je ostavljeno predsedniku suda da sam utvrđuje ta merila bez učešća sudije, odnosno postupajućeg tužioca. Sudija ne samo da u ovom delu postupka ne učestvuje (samo daje pisani izveštaj) nego kada predsednik odlukom utvrdi da je izvršeno kršenje prava na suđenje u razumnom roku, sudija odnosno tužilac nema pravo na pravni lek iako se radi o njegovom radu za koji sudija ili tužilac po zakonu mogu da odgovaraju za štetu, po osnovu regresne odgovornosti.

Zakon dozvoljava hijerarhijsku podređenost sudije u odnosu na predsednika suda (protivno članu 149 st. 2 Ustava), što je dozvoljeno kod tužilaca i to samo unutar tužilačkog sistema, ali ne i za sudije.

Ministarstvo: Usvojen je i počela je primena Zakona o zaštiti prava na suđenje u razumnom roku.

7. Savet: Ustavom nije dovoljno opredeljeno da li je Ustavni sud samostalan i nezavisan organ koji štiti ustavnost i zakonitost i ljudska i manjinska prava i slobode.

Ustavni sud je prema poslednjim javno objavljenim podacima u 2013. godini u radu imao ukupno 24.791 predmet, od čega su 96 odsto predmeti ustavnih žalbi, dok su svega nešto više od 4 odsto (1.036 predmeta, koji obuhvataju i 45 predmeta po žalbama neizabranih sudija, javnih tužilaca i njihovih zamenika) bili predmeti iz ostalih nadležnosti Ustavnog suda. Sa tolikim brojem predmeta u radu i sa svega 15 sudija praktično nije ni moguće očekivati od Ustavnog suda da radi ažurno i efikasno.

Međutim, od neažurnosti veći je problem nesamostalnosti i zavisnosti ovog suda od vlasti. U Ustavu je izričito predviđeno da je ovaj sud

samostalan i nezavisan, međutim način izbora sudija ne obezbeđuje ni samostalnost ni nezavisnost. Kroz sedam konkretnih slučajeva Savet je ukazao na zavisnost u odlučivanju Ustavnog suda.

Ministarstvo: Tokom 2015. godine povećan je broj izvršenih alternativnih krivičnih sankcija za 167 procenata.

8. Savet: Organizaciono ustrojstvo Pravosudne akademije onemogućava suštinsku nezavisnost te institucije, a nedostatak kvalitetnih merila za izbor mentora onemogućava stručni rad, čemu je Savet i ranije posvetio pažnju u Izveštaju o reformi pravosuđa iz 2012. godine. Pravosudna akademija je materijalno neopremljena, nedostaju joj prostorni i kadrovski kapaciteti, i oslanja se na pomoć međunarodne zajednice i donatora. Budžetska izdvajanja za pravosudnu akademiju se neadekvatno planiraju. Savet smatra da Pravosudna akademija nije stručna da planira sama svoj rad u odnosu na stručne obuke i da uloga VSS i DVT na tom polju mora biti mnogo ozbiljnija nego do sada.

Ministarstvo: Uveden je novi elektronski sistem prevencije nasilja u porodici, kao i novi uređaj koji će u budućnosti biti korišćen za obaveznu meru lečenja od alkoholizma u slučajevima kućnog pritvora i kućnog zatvora, što predstavlja nadogradnju sistema alternativnih sankcija.

9. Savet: Zabrinjava podatak što 25 odsto sudija, 33 odsto tužilaca i oko 60 odsto advokata imaju utisak da sudije i tužioci nisu nezavisni odnosno samostalni.

Savet je u svim svojim referatima o pravosuđu skretao pažnju na kršenje prezumpcije nevinosti od strane članova Vlade, i o problemima koje tužioci i sudije imaju zbog takvog ponašanja.

Savet je tražio da se prestane sa praksom da prvo političari u medijima govore o krivičnim delima određenih lica, pa da se onda pojavljuje ministar unutrašnjih poslova koji saopštava da su ta lica uhapšena i da se tek potom u priču uključuje tužilaštvo.

Takvo ponašanje političara je nastavljeno. Vlada nije prihvatila primedbu Saveta da se prestane sa kršenjem pretpostavke nevinosti od strane premijera i drugih političara, zbog čega je Savet i dalje nastavio da prati istupanje članova Vlade u medijima kako bi se utvrdilo da li je kršenje pretpostavke nevinosti manje nego ranije.

Savet je pratio izjave političara i utvrdio je da su uticaj političara na pravosuđe i kršenje pretpostavke nevinosti nastavljene u istoj meri kao i ranije.

Primeri uticaja političara na pravosuđe su kada premijer naziva Miroslava Miškovića kriminalcem, kada Dragoslava Kosmajca naziva najvećim narko dilerom iako još nije ni započeo krivični postupak; govori o ljudima koji će se hapsiti kao opasni kriminalci; o Siniši Malom koji nije ni za šta kriv, nije bio vlasnik stanova niti je kupovao stanove u Bugarskoj, da je njegov potpis „falsifikat“ oslobađajući ga od svake krivice i odgovornosti; o helikopteru kada za pad kaže da niko nije kriv, odnosno da nije bilo krivice u postupku ministara ni generala čime ih unapred eskulpira od svake odgovornosti. Savet je pratio izjave političara i našao je da političari komentarišu predmete u kojima postupaju pravosuđe, premijer najavljuje žestoke akcije, ministar unutrašnjih poslova ocenjuje dokaze kao veoma snažne, kvalifikuju se dela kao zloupotrebe, poligrafska testiranja se predstavljaju kao najbitniji dokaz istražnih organa. Savet na ovom mestu ne može nabrojati sve slučajeve, jer ih ima previše.

Kada se utvrdi postojanje takvog ponašanja političara postavlja se pitanje da li sudije i tužioci mogu da ostanu potpuno po strani od takvih priča koje predstavljaju sui generis zahteve političara da se postupak protiv imenovanih lica vodi, jer ih političari nazivaju i vide kao kriminalce, pljačkaše, narko dilere. Svaka takva izjava predstavlja upustvo i upozorenje šta i kako tužioci i sudije moraju da rade da bi zadovoljili one iz izvršne vlasti od kojih im zavisi egzistencija. (Savet analizira i [slučaj sudije Vučinića, te slučaj Andreja Vučića.](#))

Ministarstvo: Broj predmeta koji se protiv Republike Srbije vode pred Evropskim sudom za ljudska prava u Strazburu, smanjen je za 91 odsto u periodu 2014-2016.

10. Savet: Pravosuđe nije ojačano kroz ukidanje članstva po položaju u VSS i DVT, pa čak ni njihovog prava glasa što ne podrazumeva izmenu Ustava; konačan izbor članova VSS i DVT nije prebačen sa Narodne skupštine na nosioce sudijskih i tužilačkih funkcija; prvi izbor na funkciju sudije i zamenika javnih tužilaca nije prenet sa parlamenta na VSS i DVT, bez ukidanja probnog perioda; izbor predsednika sudova i javnih tužilaca nije prenet na VSS i DVT.

Ministarstvo: Završen je Akcioni plan za pregovaračko Poglavlje 23, koji je pozitivno ocenjen od strane Evropske komisije i usvojen od 27, od ukupno 28 zemalja članica EU.

Izgubljeno poverenje

16. maj 2016.

Blic donosi tekst o tome da bi konkurs za izbor direktora EPS_a mogao biti poništen, zbog "malog broja prijavljenih kandidata". Tako nešto ne može biti razlog za poništavanje, ali ova priča

o izboru direktora EPS-a i ovaj konkurs dobra su ilustracija odnosa prema profesionalizaciji upravljanja javnih preduzeća i pokazuju kako je izgubljeno poverenje u javne konkurse.

Nakon usvajanja Zakona o javnim preduzećima 2012. godine, konkursi za direktore nekih JP nisu ni raspisani. Reč je o JP na čijem čelu su bili partijski kadrovi postavljeni neposredno pre usvajanja zakona. Zakon nije predviđao izuzetak za takve slučajeve, ali su "stručnim (kreativnim) tumačenjem" izbegnuti konkursi. S druge strane, neki konkursi koji su raspisani 2013. godine, do danas nisu okončani. U velikom broju JP gde su konkursi okončani, za direktore su izabrani dotadašnji v.d. direktora, koje su vlasti prethodno direktno postavile i držale u v.d. statusu često znatno duže od maksimalno dozvoljenog perioda propisanog zakonom.

U februaru 2016. je usvojen novi Zakon o JP, bolji od prethodnog, ali glavno pitanje je, naravno, da li će i kako biti sproveden. Za početak, zbog svega što se dešavalo prethodnih godina, nije čudo da stručnjaci sa odgovarajućim kvalifikacijama nemaju poverenja da će na konkursu biti izabrani zaista najbolji i što, ako su navodi u tekstu tačni, ne žele ni da se prijave na konkurs.

Ono što se navodi u ovom tekstu kao razlog za poništavanje konkursa izaziva, međutim, dodatnu zabrinutost. Zakon predviđa da Komisija za sprovođenje konkursa za izbor direktora "sastavlja rang listu sa najviše tri kandidata koja su sa najboljim rezultatom ispunila merila za izbor direktora javnog preduzeća".

Moguće je da niko ne ispuni merila, pa da Komisija ne predloži kandidata te da se zbog toga konkurs poništi i ponov raspiše.

U tekstu se, međutim, navodi da "samo nekoliko (od 15 prijavljenih) ima biografije koje odgovaraju uslovima konkursa i planovima restrukturiranja EPS-a", a dalje se dodaje da čak ni Komisija nije formirana. To bi značilo da je neko drugo telo (ili pojedinac) ocenjivao da li kandidati ispunjavaju uslove konkursa i merila.

Da stvar bude gora, list, ukazuje na "signal" da je unapred planirano da se konkurs poništi i zadrži v.d. stanje - među prijavljenima nema sadašnjeg v.d. direktora.

Po novom Zakonu v.d. stanje može trajati godinu dana i ista osoba ne može biti imenovana više puta za v.d. direktora. Prilikom usvajanja zakona, TS je upozoravala da je to rok koji obesmišljava suštinu zakona - profesionalizaciju upravljanja javnim preduzećima, posebno što ovakva formulacija ostavlja prostor za kreativno tumačenje da se ograničenje od godinu dana odnosi na jednu osobu a da se po isteku tog roka može imenovati drugi v.d. direktora.

Konferencije²

Monitoring kampanje za izbore

18. maj 2016.

Predstavili smo nalaze monitoringa finansiranja kampanje za parlamentarne, pokrajinske i lokalne izbore i izveštaj o "funkcionerskoj kampanji".

Direktni troškovi kampanje su i dalje veoma visoki, ali su bili nešto manji nego ranijih godina, a na to je uticalo nekoliko faktora. Brojne opozicione liste, koje su se nadmetale oko istog segmenta biračkog tela, nisu imale na raspolaganju budžetske resurse za vođenje skupih kampanja, a predizborne prognoze im nisu davale šanse da

osvoje vlast, pa stoga nisu bili atraktivni ni lukrativnim finansijerima. S druge strane, jedina stranka koja je raspolagala viškom novca iz budžeta, i bila najatraktivnija za finansijere na osnovu prognoza ko će činiti buduću vlast (SNS), nije ni imala naročite potrebe za reklamiranjem, usled sveprisustva svojih funkcionera u medijima u raznim, navodno redovnim, aktivnostima.

I dalje se mogu primetiti određene korelacije između visine uloženog novca i ostvarenog izbornog uspeha. Međutim, upitan je uzročno-posledični odnos. Naime, moglo bi se tvrditi da su mnoge stranke prilagodile obim svoje izborne kampanje očekivanom uspehu na izborima, jer na osnovu toga dobijaju deo budžetskih dotacija, a ne da su baš takav uspeh ostvarili zahvaljujući ulaganju u propagandu. U prilog te hipoteze govori i rezultat liste „Dosta je bilo“ (oko 6% glasova), za koju nije uopšte opaženo da je imala najznačajnije troškove izborne kampanje (TV oglašavanje, štampa, bilbordi, javni skupovi sa prevozom učesnika...).

² <http://www.transparentnost.org.rs/index.php/sr/aktivnosti-2/konferencije>

Nastavljen je rast jaza u troškovima izborne kampanje među pojedinim listama. Naime, dok su u ranijim izbornim procesima (2004-2012) u izbornim troškovima značajno učestvovala 5-7 stranaka i koalicija, već u 2014 se jedna lista približila polovini ukupnih rashoda (SNS sa 4,3 miliona evra ili 45% procenjenih troškova TV oglašavanja). Na tim izborima je za još 4 liste procenjeno da su imale TV oglašavanje blizu vrednosti od milion evra, a za još dve da su platile blizu pola miliona. Sada međutim, SNS sa sličnim procenjenim troškovima TV oglašavanja nosi čak 61% ukupnog kolača, samo još jedna lista je imala preko milion evra ovih rashoda i samo jedna blizu pola miliona.

Kada je reč o vrsti rashoda izborne kampanje, i dalje su dominantno zastupljeni oglasi na TV stanicama, putem bilborda i u štampi. U odnosu na ranije izborne procese, u ovoj kampanji je organizovano manje mitinga i drugih sličnih okupljanja na otvorenim i zatvorenim prostorima. S druge strane, ima indicija da je kod organizovanja takvih skupova organizovan prevoz učesnika bio još zastupljeniji nego ranije. U ovoj kampanji je poraslo korišćenje komunikacije preko interneta i društvenih mreža, kao i direktne komunikacije sa biračima (telefonski kontakti, posete), koja je u nekim slučajevima bila uznemirujuća.

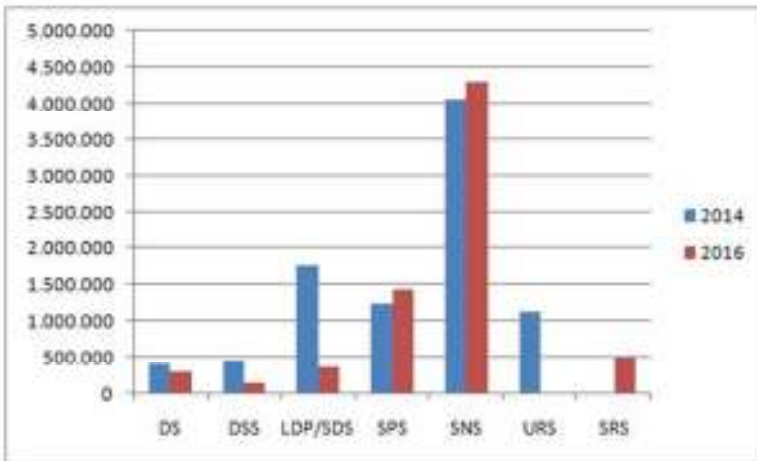
I na ovim izborima je TV oglašavanje bilo dominantna vrsta rashoda. Pravila koja je propisao REM su se unekoliko razlikovala u odnosu na ranije izborne periode. Usled toga, nestao je motiv za zakupljivanje dugotrajnih priloga, pa se kampanja sastojala isključivo od spotova. Pored toga, bilo je dopušten i prenos stranačkih skupova, ali bez naknade.

Monitoringom su obuhvaćene TV stanice sa nacionalnom frekvencijom, RTV, STB i kablovska N1. Podatke o broju i trajanju spotova, kao i njihovoj ceni po oglašanim cenovnicima smo dobili od firme AGB Nielsen. Obračun PDV, vrednost u EUR i procenu popusta je izvršila TS.

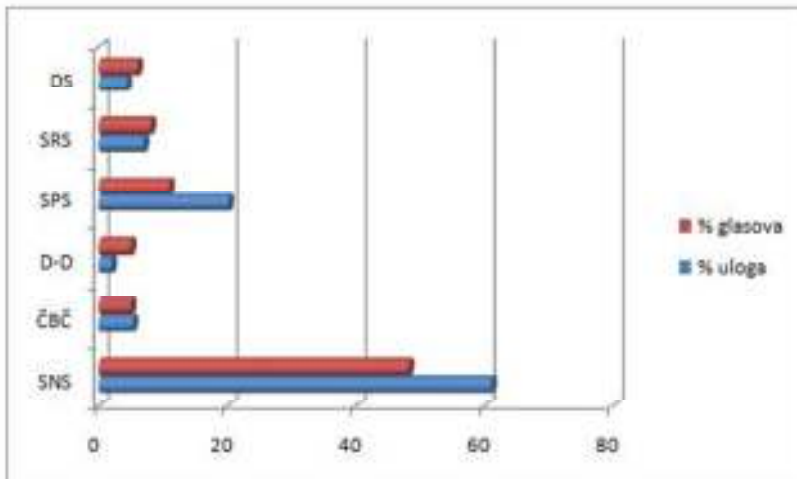
Lista	Oglasa	Sekundi	Eq. GRP	RSD	EUR
SNS	1982	103695	9583.89	530,009,033	4,315,075
ČBČ	249	9552	466.23	46,118,205	375,472
D-D	170	3741	285.77	17,597,472	143,270
SPS	832	25652	2752.73	175,256,488	1,426,853
SRS	125	6359	782.9	60,811,320	495,096
DS	336	6531	500.4	37,907,612	308,625
Zbir	3694	155530	14371.92	867,700,130	7,064,391

U odnosu na raniji period došlo je do smanjenja vrednosti TV oglašavanja, ali ne znatnog. Naime, na osnovu iste metodologije smo 2014. procenili da je kampanja za parlamentarne izbore koštala 9 miliona i 122 hiljade evra, odnosno, da je ovogodišnja za gotovo četvrtinu jeftinija.

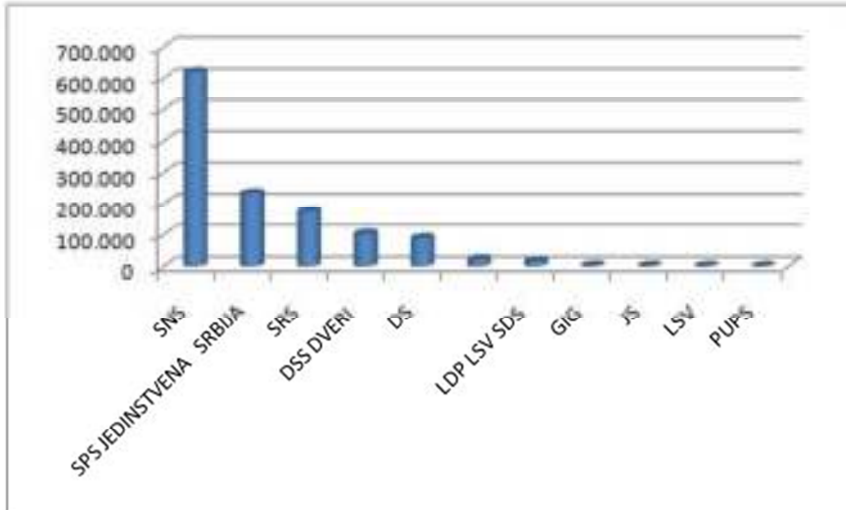

Određena korelacija između uloga za TV oglašavanje i izbornog uspeha može se primetiti kod SRS, koalicije ČBČ, i DS. Liste koje su dobile najviše glasova (SNS i SPS) su imale još veći udeo u oglašavanju. S druge strane, među listama koje su prešle cenzus najbolji omer ulaganja imala je koalicija Dveri – DSS. Van konkurencije je lista DJB, koja nije ni imala plaćene TV oglase a ostvarila je solidan izborni uspeh.

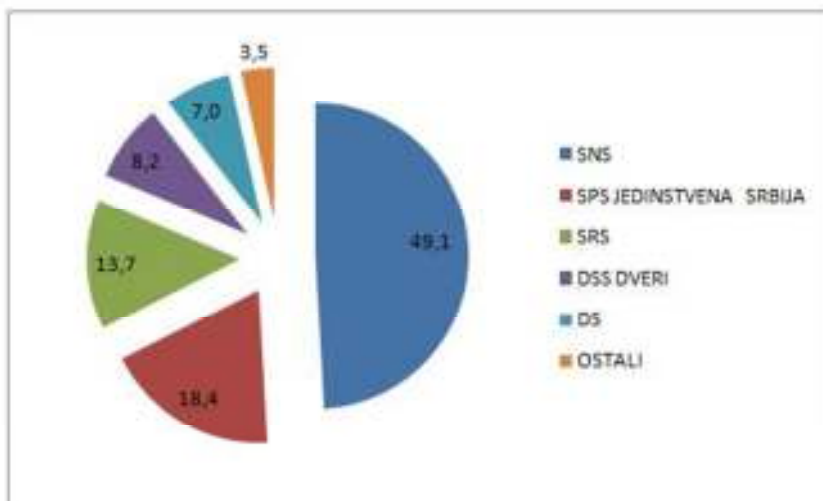

Troškovi oglašavanja u štampanim medijima, iako znatno niži od onih u elektronskim, nisu bili zanemarljivi. Na osnovu podataka IPSOS, koji se odnose na nacionalnu dnevnu i nedeljnu štampu (bez lokalizovanih insertera), ukupni troškovi ovih oglasa, bez obračunatih popusta na količinu premašuju 1,2 miliona evra.

Kod ove vrste oglasa je disproporcija među strankama nešto manje zastupljena, a udeo najvećeg oglašivača, SNS, sličan je izbornom uspehu te liste.

Troškovi oglašavanja u novinama su bili oko 20% niži u odnosu na one iz 2012. godine, kada se porede isti mediji, dok je u apsolutnim iznosima razlika manja.

Usled toga što je kampanja trajala znatno kraće nego 2012. i 2014, troškovi zakupa bilborda su procenjeni na blizu polovine onih iz prethodnog izbrnog procesa. Kao što se može videti iz tabele, ne samo da je trajanje kampanje bilo manje, nego je bila manja i ukupna zastupljenost političkih bilborda u posmatranom uzorku.

	izbori 2012.	izbori 2014	izbori 2016.
	% političkih u odnosu na uzorak	% političkih u odnosu na uzorak	% političkih u odnosu na uzorak
prva nedelja	33.02	31.73	3.21
druga nedelja	46.62	57.98	4.08
treća nedelja	57.00	69.98	18.95
četvrta nedelja	60.74	71.10	24.42
peta nedelja	71.94	57.70	31.74
šesta nedelja	70.78		33.00
sedma nedelja	35.02		
osma nedelja	35.02		

Ukupna vrednost bilborda za grad Beograd, u kojem se nalazi blizu polovine bilbord površina iz cele zemlje, iznosi 543 hiljade evra, od čega se 80% odnosi na kampanju za nacionalne izbore, a ostatak (oko 75 hiljada) za izbore u pojedinim beogradskim opštinama.

Na osnovu uzorka koji je iznosio oko 30% bilbord površina u gradu Beogradu, troškove smo procenili na sledeći način:

	SNS	DS/NS	SPS-JS	SRS	D-DSS	LDP/SDS/LSV
Gruba procena troškova zakupa bilborda za Beograd	223030	136903	60103	1860	61603	59600

[Detaljni podaci dostupni su na sajtu TS.](#)

Mediji

Korupcija rasprostranjena, procesuiranje slabo, nema sistemskih rešenja

Danas, 17. maj 2016.

Istraživanje revizorsko konsultantske kompanije Ernst & Young o rasprostranjenosti korupcije, iako je urađeno na malom uzorku (u proseku 47 rukovodilaca kompanija po zemlji), potvrđuje ono što nam je poznato i iz velikih istraživanja kao što su Indeks percepcije korupcije (CPI) ili Globalni barometar korupcije (GCB) Transparency International-a.

Naime, ispitanici (bilo da je reč o analitičarima rizika, poslovnom svetu kao u slučaju CPI, građanima, koji daju ocene za GCB ili rukovodiocima firmi, u ovom slučaju) se slažu da je korupcija rasprostranjena, ali da postoje veliki problemi u njenom procesuiranju.

Ovo istraživanje, s obzirom na to da se bavilo poslovnim sektorom, donosi i nekoliko zanimljivih odgovora u vezi sa otkrivanjem nepravilnosti (i korupcije) u poslovnom svetu.

Naime, u Srbiji se 74 odsto ispitanika slaže da će krivično gonjenje rukovodioca koji su vršili pronevere uticati na to da se stane na kraj prevarama, ali samo 10 odsto njih smatra da je zakonodavstvo spremno da donese presude. Istraživanje je pokazalo i da su uzbunjivači i dalje ključni za identifikaciju potencijalnih neregularnosti, a da 55 odsto kompanija ima uspostavljen sistem za prijavu potencijalnih neregularnosti u poslovanju. U nekim zemljama uzbunjivačima se nude značajne novčane nagrade za saradnju. Slično rešenje (da uzbunjivaču pripada kao naknada deo uštede ostvarene po javne prihode zahvaljujući uzbunjivanju) predlagala je TS prilikom izrade našeg Zakona o zaštiti uzbunjivača, ali je taj predlog odbijen.

Inače, prema rezultatima istraživanja, odanost prema kolegama (22 odsto ispitanika iz Srbije) i lojalnost prema kompaniji (26 odsto ispitanika iz Srbije) razlozi su zbog kojih bi ispitanici odustali od prijave potencijalnih neregularnosti. To je nešto više od globalnog proseka.

Srbija se ukupno nalazi u lošijoj polovini, na 23. mestu među 62 zemlje po rasprostranjenosti korupcije, pri čemu 1. mesto podrazumeva najviše, a 62. mesto najmanje rasprostranjenu korupciju.

Na globalnom nivou, 39 odsto ispitanika smatra da su mito i korupcija široko rasprostranjeni u poslovanju kada su njihove zemlje u pitanju, što je neznatna promena u odnosu na rezultate istraživanja iz 2014. i 2012. godini. Rezultati istraživanja su ukazali na značaj povećanja transparentnosti prilikom utrdjivanja stvarnog vlasništva kompanija. U proseku 91 odsto ispitanika prepoznaje važnost utrdjivanja stvarnog vlasništva kompanija s kojima posluju, a u Srbiji nešto manje - 82 odsto.

Istraživanje pod nazivom "Kršenje pravila od strane kompanija - individualne posledice" radjeno je od oktobra 2015. do januara 2016. godine, a ispitano je 2.825 rukovodioca većih kompanija.

Komentarišući rezultate analize, Dragoljub Rajić iz Mreže za poslovnu podršku kaže za list Danas da korupcija danas svakako nije manja nego što je bila 2008. ili 2010. godine.

- Mi u Mreži kao članice imamo i najveće kompanije poput Simensa i Knaufa pa sve do malih preduzeća i primetno je da nam u poslednjih nekoliko godina stiže sve više pritužbi i problema. Ima mnogo onih koji misle da je borba sa korupcijom kao jurišanje na vetrenjače i da je lakše korumpirati i tako rešiti problem, ali ima i onih koji su uporni da istraju u toj borbi. Međutim, ništa od toga nije rešenje dok se stvar sistemski ne promeni - kaže Rajić.

Prema njegovim rečima, problem je u tome što institucije ne rade dobro svoj posao, bilo zbog inercije, bilo zbog politike.

Rajić kao posebno plodno tle za korupciju u Srbiji vidi učešće u javnim nabavkama i pristup državnim fondovima.

Šta je Al Rawafed doneo Srbiji

VOICE, 15. maj 2016.

Vlada Srbije neće da objavi koliko je kompanija iz Ujedinjenih Arapskih Emirata Al s kojom je naša država 2014. osnovala zajedničko preduzeće „Al Rawafed Srbija“, uplatila novca u budžet na ime zakupa 3.534 hektara poljoprivrednog zemljišta u vlasništvu Vojne ustanove (VU) „Morović“ – pogona u Karađorđevu, [piše VOICE - Vojvođanski istraživačko-analički centar](#).

Prema podacima kojima VOICE raspolaže, a koje su izneli bivši radnici VU „Morović“, arapska firma je za zakup ovih njiva u 2015. godini platila svega 60 evra po hektaru, mada je prosečna cena po kojoj se licitiraju oranice u opštini Bačka Palanka, u kojoj se nalazi pogon „Karađorđevo“, oko 350 evra.

Za Srbiju, to je čist gubitak od oko milion evra, i to samo na jednom imanju koje je dospelo u ruke arapske kompanije. Umesto 1,2 milion evra, koliko se moglo naplatiti od zakupa, da su državne njive u Karađorđevu izdate domaćim poljoprivrednicima, država je od Arapa dobila svega 212.000 evra. Šteta je još veća ako se parcelama koje su po Ugovoru o zajedničkom ulaganju sa Vladom Srbije došle u ruke Arapima, doda i oko 300 hektara državnog poljoprivrednog zemljišta u Obrovcu i Gajdobri,

takođe u bačkopalanačkoj opštini, koji su oteți od paora, a dati „Moroviću“. Naime, nije poznato po kom je osnovu VU „Morović“, odnosno Al Ravafedu dato i to zemljište (za 2015/2016. godinu), iako bi po zakonu trebalo da se da na licitaciju poljoprivrednicima.

Odgovore na ova i sijaset drugih pitanja vezanih za zemlju u Karađorđevu javnost bi zapravo trebalo da dobije od Zajedničkog privrednog društva „Al Rawafed Srbija“ d.o.o. Beograd, Republike Srbije i Kompanije „Al Rawafed International Investment“ L.L.C. iz Ujedinjenih Arapskih Emirata. Međutim, to nije moguće jer zajedničko preduzeće kao da je u zemlju propalo – nigde se ne vidi, nema sajt, ne postoji nijedan broj telefona, a vrata kancelarije na Bulevaru Mihajla Pupina 6 u Beogradu (Poslovni centar „Ušće“) su zaključana. Na njima stoji naziv firme „Al Rawafed Srbija“, a na zidu pored je i natpis sa imenom zastupnika pravnog lica – Moshe Haim Lifshitz, kao i odgovornog lica za sprovođenje zabrane o pušenju i broj mobilnog telefona te osobe.

U VU „Morović“ nisu bili voljni da razgovaraju s novinarima naše redakcije. Direktor ove ustanove, major Miroslav Blagojević rekao nam je da nema ingerencije da daje izjave te ni na toj adresi nismo dobili informacije. Pitanja koje je VOICE uputio kabinetu predsednika Vlade Srbije i Ministarstvu poljoprivrede prosleđena su Ministarstvu odbrane i Ministarstvu finansija (neko je u vladi procenio da bi odgovor trebalo da da Ministarstvo finansija!?). Veoma štur, nepotpun i nejasan odgovor stigao nam je na kraju samo od Ministarstva odbrane:

-Ministarstvo odbrane, preko Vojne ustanove „Morović“, sarađivalo je sa Kompanijom „Al Ravafed Srbija“ d.o.o. Beograd tokom 2015. godine. Tom prilikom uplatili su obaveze na račun korišćenja 3.534 hektara poljoprivrednog zemljišta, shodno odredbama Ugovora o poslovnoj i tehničkoj saradnji. Osim pomenutog ugovora sa „Al Ravafed Srbija“, Ministarstvo odbrane nije više sarađivalo sa navedenom kompanijom, niti raspoložemo podacima o ostalom poslovanju te kompanije u Srbiji – navodi se u dopisu VOICE – u.

Izbegnut je, međutim, odgovor na naša pitanja po kojoj ceni je zemljište izdato i koliko se u budžet Republike Srbije slilo novca od tog zakupa, kao i po kom osnovu je 2015. godine izdato u zakup kompaniji Al Ravafed i oko 250 hektara državnog poljoprivrednog zemljišta koje pripada katastarskoj opštini Obrovac. Ali, dve rečenice kojima je Ministarstvo odbrane saželo proteklu saradnju Vlade Srbije i „najboljih prijatelja“ zasnovanu na „istorijskom sporazumu“ mogle bi da znače i to da od ove silne ljubavi više nema ništa.

[Ugovor o zajedničkom ulaganju](#) donet je u paketu sa kupoprodajnim ugovorima za kombinat „Bačka“ iz Sivca, „Jadran“ iz Nove Gajdobre, „Mladi borac“ iz Sonte, „Agrobačka“ iz Bača. Ti su dokumenti obnarodovani 2014. godine, međutim, na sajtu Vlade Srbije, kao i na zvaničnoj stranici Skupštine Srbije više ih nema. Nema ni međudržavnog sporazuma navodno zaključenog između Vlade Srbije i kompanije Al Dahra, koja je tada, na papiru, bila partner našoj državi u ovim protivustavnim i protivzakonitim radnjama. Nezvanično, međudržavni sporazum je zaključan u „fioci ugovora“ u vladi. Od pompezno najavljivane prodaje poljoprivrednih kombinata iz takozvanog zelenog pula spasiocima iz UAE, došlo se do toga da je arapska kompanija kupila deo sivačke „Bačke“ i „Jadrana“ iz Gajdobre, a u dugogodišnji zakup, uz poseban ugovor, uzela njive u VU „Morović“.

Ceo tekst VOICE_a na sajtu Centra: <http://voice.org.rs/obecali-vece-prinose-i-profit-a-upropastili-karadordevo/>

TS je, inače, našla na sajtu Vlade Srbije (<http://goo.gl/L0ldCJ>) ugovor o zajedničkom ulaganju iz 2014. godine. U ugovoru se navodi da će VU Morović dobijati 20% profita od zemljišta u vlasništvu VU, a koje bi koristila zajednička firma Al Ravafeda i Srbije. Zemljište koje zajedničko preduzeće uzima u zakup prvih 10 godina će se plaćati 250 evra po hektaru. U narednih 10 može se prilagođavati stopi inflacije, ali ne može preći iznos od 370 evra. Važenje od 20 godina automatski će se produžiti na još 20 ako se implementira "početni investicioni plan" (115 miliona evra u irigacione sisteme i agrotehnički razvoj u prve četiri godine). Inače, ako se za dve godine ne ispune "preduslovi za investiranje" (vodna dozvola, upis u katastar, obezbeđena električna infrastruktura), obaveza investiranja se smatra ispunjenom i ako nije uloženi ni jedan evro.

Ugovor predviđa i prodaju zemljišta u vlasništvu firmi Jadran i Bačka Sivač, po ceni 10.000 odnosno 7.000 evra po hektaru.

Ugovorom je bilo predviđeno da zajedničko preduzeće (u kojem Al Ravafed ima 80% a Srbija 20% vlasništva) potpiše poseban ugovor o saradnji na 30 godina sa Ministarstvom odbrane kojim će se regulisati pitanja u vezi sa upotrebom zemljišta. U prilogu ugovora o zajedničkom ulaganju se nalazi predlog teksta ugovora o poslovno tehničkoj saradnji.

Tu se, pored ostalog navodi:

- 4.2.1 Zajedničko privredno društvo će imati isključivo pravo da koristi i obrađuje Zemljište Karađorđevo;
- 4.2.2 Zajedničko privredno društvo će imati isključivo pravo da koristi Sistem za navodnjavanje u vezi sa Zemljištem Karađorđevo; i
- 4.2.3 Svi usevi i svaki Proizvod Zemljišta Karađorđevo će pripadati i biti vlasništvo Zajedničkog privrednog društva.
- 5.1 Vlasnik (Srbija, prim. TS) će imati pravo da primi dvadeset procenata (20%) Godišnjeg neto profita koje je ostvarilo Zajedničko privredno društvo na zemljištu Karađorđevo koji će se plaćati na bankarske račune VU Morović u skladu sa uslovima navedenim u ovom Ugovoru o saradnji.
- 5.3 Strane su se složile da, na svaki Dan isplate profita, Proizvođač isplati na bankarski račun VU Morović iznos jednak RSD protivvrednosti jedne dvanaestine (1/12) od 15 procenata (15%) Planiranog godišnjeg neto profita određenog u Dodatku 2 ovog Ugovora o saradnji.
- 5.4 Krajnji iznos ostvarenog Godišnjeg neto profita Ugovorne strane utvrdiće se dana 31. januara za svaku prethodnu godinu u skladu sa Članom 6 u daljem tekstu
- 6.4 Na osnovu i u skladu sa Podacima o Zemljištu Karađorđevo, najkasnije 15. januara svake kalendarske godine, Proizvođač će Vlasniku predati obaveštenje o godišnjem neto profitu ostvarenom na Zemljištu

Karađorđevo za prethodnu godinu („ANP Obaveštenje”), uz koje će, ako je potrebno, biti priloženi odgovarajući dokazi i dokumentacija.

Prema priloženoj tabeli, ugovorom je obuhvaćeno oko 3.540 hektara VU Morović. Presek očekivani neto godišnje dobiti bi trebalo da se nalazi u prilogu ugovora o saradnji, ali ga u tekstu koji je priložen uz ugovor o ulaganju nema.

Zanimljivo je da i ovaj ugovor sadrži uredbu o apsolutnoj tajnosti svih podataka:

13.1 Radi ovog Člana 13 „Poverljivi podaci" označavaju sve podatke poverljive prirode, uključujući, ali se ne ograničavajući na, poslovne tajne, finansijske ili poslovne podatke u vezi sa poslovanjem Ugovornih strana, koje otkrije jedna Ugovorna strana bez obzira na način („Strana davalac poverljivih podataka") drugoj Ugovornoj strani („Strana primalac poverljivih podataka") i obuhvata sve odredbe i predmet ovog Ugovora.

